

Bu toplantının düzenleyicisi olan kurumları temsilen dost ve kardeş ülke Kazakistan Barolar Birliği'nin Saygıdeğer Başkanı Anuar Tugel,

Diğer katılımcı dost Ülkeler Barolar Birliklerinin Sayın Başkanları ve değerli katılımcılar,

Sizleri, öncelikle bu toplantıda temsilcisi bulunduğum Türkiye Barolar Birliği ve şahsım adına saygıyla selamlıyorum.

Değerli katılımcılar, program uyarınca sizlere "Türkiye'de Avukatlık ve Baro Yapılanması" hakkında, zamanın elverdiği ölçüde bilgiler aktaracağım.

Osmanlı döneminde, Müslüman olmayan halklara ve bireylere bir takım hak ve güvenceler sağlamak üzere, 1839 yılında "Tanzimat Fermanı," 1856 yılında da "Islahat Fermanı" ilan edilmiştir. Bu tarihlerden itibaren çıkarılan kanunlarda kişilerin, kendilerini vekiller aracılığı ile mahkemelerde temsil ettirilebilmeleri öngörülmüştür.

Ancak, bugünkü anlamı itibariyle avukatlık, ilk olarak 1875 Yılında İstanbul Mahkemeleri için öngörülmüş; ardından çıkarılan fermanlarla uygulama tüm ülkeye yayılmıştır.

1879 Yılında, bugünlerde "Ceza Usul Kanunu" olarak adlandırdığımız "Usulü Muhakemesi Cezaiye Kanunu" ve nizamnameleri çıkarılmıştır. Bu mevzuatta, "sanığın savunması için bir vekilden yararlanabileceği, şayet sanık vekil tutmaz ise mahkeme tarafından bir vekil atanacağı, vekilsiz görülen davaların boş ve hükümsüz sayılacağı" hüküm altına alınmıştır. Bu hüküm, yargılama hukuku açısından son derece ileri bir anlayışı temsil etmesi bakımından anılmaya değer bir husustur.

Ülkemizde çağdaş anlamda avukatlık mesleğinin doğması ve meslek örgütlenmesi ise ancak Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte hayata geçmiştir.

29 Ekim 1923 tarihinde Cumhuriyet'in ilanından kısa bir süre sonra ve henüz 1924 Anayasası yürürlüğe girmeden önce, 1924 Yılında 460 Sayılı "Muhamat Kanunu" çıkarılmış ve avukatlık bir meslek olarak tanımlanmıştır. Bu Kanunda, 1926 Yılında değişiklik yapılmış; kanunun adı "Avukatlık Kanunu" olmuştur.

1938 yılında "Avukatlık Kanunu"nda esaslı değişikliğe gidilmiş; avukatlığın, serbest bir meslek olmasının yanında kamu hizmeti olduğu da belirtilmiştir.

Gelişen yeni koşullar gözetilerek 1969 Yılında, bugün Türkiye'de halen yürürlükte olan "1163 Sayılı Avukatlık Kanunu" çıkarılmıştır. Bu Kanunda "avukatlığın serbest bir meslek ve kamu hizmeti olma" özelliği daha açık bir şekilde vurgulanmış; bundan başka il barolarının ne şekilde oluşturulacağı ve çalışacağı; il barolarının üst kuruluğu olarak Türkiye Barolar Birliği'nin kurulması ve çalışma esasları düzenlenmiştir.

1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nda 2001 Yılında da esaslı değişiklikler yapılmış; bu değişiklikler sonucunda özellikle, Türkiye Barolar Birliği'nin, Adalet Bakanlığı'nın vesayetinden tamamen olmasa da büyük ölçüde kurtarılması sağlanmıştır.

Değerli Katılımcılar,

Türkiye'deki avukatlık mesleğinin ve hukukunun gelişimini çok özetle de olsa şunun için anlattım:

Avukatlık, bireysel hakların savunulması için olduğu kadar demokrasinin gerçek anlamda uygulanabilmesi ve gelişmesi için de olmazsa olmaz bir kurumdur. şöyle ki;

Evrensel ölçekte kabul gören anlayış uyarınca "kuvvetler ayrılığı ilkesi" demokrasinin ruhudur, özüdür, olmazsa olmazdır.

Peki bu kuvvetler (erkler) nelerdir? Yasama, Yürütme ve Yargı...

Bir ülkede bu üç erk, birbirlerini dengeleyen ve denetleyen bir denklem içinde ve birbirine tâbi olmadan işletebilirse, orada gerçek bir demokrasiden söz edilebilir.

Özellikle bireylerin hukuku açısından bakıldığında, kuvvetler ayrılığında başat rol yargıya aittir. Deyim yerindeyse kantarın topuzu olma fonksiyonu, yargı erkine has bir özelliktir.

Öyle ya vatandaşın, herhangi bir kişinin ve hatta devletin haksız bir eylem ve işlemleri karşısında, adalet talebiyle müracaat edebileceği en son bir kurum olmak gerekir. İşte o kurum yargıdır. Eğer yargı da bağımsız ve siyasi otoritenin baskı ve etkilemesinden azade bir konumda ise o taktirde kişiler kendilerini hukuki güvenlik duygusu içinde hissedebilirler. Diğer taraftan yasama ve yürütme de iş ve işlemlerinde yargısal denetimin varlığını hissederek hukuka uygun hareket etmek durumunda kalırlar.

Demokrasi için, bağımsız bir yargının gerekliliğini kısaca vurguladıktan sonra, şimdi de avukatların yargı erki içindeki konumlarına bir göz atalım:

Yargı kurumu, kazayağı olarak tabir edebileceğimiz üç unsurdan oluşur. Bunlar, sav (iddia), savunma ve karar mercileridir. Türkiye'de geçerli olan sistem özelinde iddia makamını Cumhuriyet Savcıları; savunmayı avukatlar ve avukatlık örgütleri; karar mercini de bağımsız ve tarafsız hakimler temsil ederler.

Burada bizim anlayışımıza göre yargı erkinin en önemli unsuru, bağımsız savunmayı temsil eden avukatlardır. Bireyler için savunma hakkının kutsal olduğu, Ülkemizde ve dünyada geniş kabul gören bir anlayıştır.

Yargısal denklemde eğer etkili bir savunma yoksa, orada adil bir yargılamadan söz edilemeyeceği açıktır.

Etkili bir savunmadan bahsedebilmek için de avukatların bağımsızlığını sağlayan, onların serbestçe görev yapabilmelerini güvence altına alan ve aynı zamanda sorumluluklarını tanımlayan kanunlara ve kurumlara ihtiyaç bulunmaktadır. İşte bu nedendir ki konuşmamın başında Türkiye’de avukatlık hukukunun gelişimine kısaca değinme gereği duydum.

Gelinen aşama itibariyle bir takım eksiklerine rağmen, Türkiye’de yetkin bir avukatlık mevzuatı ve kurumsallaşması vardır. Avukatlık Kanunumuz, avukatlara yargılama sürecinde bir takım yetkiler, görevler tanımlayıp, sorumluluklar yüklemekle kalmamış; avukatların mesleki örgütleri olan il barolarına ve il barolarının çatı kuruluşu olan Türkiye Barolar Birliği’ne üst düzey bir takım toplumsal görevler de vermiştir.

Buna bir örnek vermek gerekirse Avukatlık Kanunu, 110/17 maddesinde; “Hukukun üstünlüğünü ve insan haklarını savunmak ve korumayı, bu kavramlara işlerlik kazandırmayı” Türkiye Barolar Birliği’ne bir görev olarak tanımlamıştır. Kanun 95. maddesi ile aynı görev ve sorumluluğu il barolarına da yüklemiştir.

Nitekim bu görev tanımlaması paralelinde Türkiye’deki İl Baroları ve Türkiye Barolar Birliği; her yıl yüzlerle ifade edilebilecek hukukun üstünlüğünü yok sayan uygulamaya ve insan hakları ihlallerine karşı, gerektiğinde davalar açarak veya açılmış davalara katılarak etki edebilmektedir. Ne yazık ki siyasi otorite yasalara dayalı bu müdahalelerden hoşnut olmamakta, avukat örgütlerinin bu haklarını fiilen kısıtlamaya çalışmaktadır. Ama buna rağmen avukatlar ve avukatlık örgütleri, her tür baskıya karşı direnmekte; demokratik özgürlüklerin bastırılmaması yolunda, topluma umut ve güven kaynağı olmaya devam etmektedir.

Bu noktada belirtmek gerekir ki, güçlü bir savunmanın varlığı, güçlü avukatlık örgütlerinin varlığına bağlıdır. Bu anlamda Türkiye’de güçlü ve etkin barolar ve barolar birliği yapılanmasından söz edebiliriz.

Bu genel açıklamalardan sonra, şimdi de sizlere, Türkiye’de avukatlık ve baro yapılanmaları hakkında, zamanın elverdiği ölçüde bilgiler aktarmaya çalışacağım.

Yürürlükteki Avukatlık Kanunumuz 1. maddesinde avukatlığın mahiyetini şöyle tanımlamaktadır: “Avukatlık, kamu hizmeti ve serbest bir meslektir. Avukat, yargının kurucu unsurlarından olan bağımsız savunmayı serbestçe temsil eder.” Bu tanımlamada yer alan avukatlığın; “bir kamu hizmeti” ve “serbest meslek” oluşu ve yargının kurucu unsurlarından (üç unsurdan) birisi olmasına dair vurgular son derece önemlidir. Nitekim bu tanımlamanın yansıması olarak avukatlar, bir takım hak ve yetkilere olduğu kadar ağır sorumluluklara da sahiptir. Örnek vermek gerekirse avukatlara; kamu kurumlarından doğrudan delil toplama, görevleriyle ilgili belge suretlerini “aslı gibidir” deyip onaylama yetkileri tanınmıştır. Bundan başka avukatların kolluk güçleri tarafından üstlerinin, ofislerinin ve araçlarının aranması hakim kararı ve savcı gözetimi gibi bir takım sıkı kayıtlara bağlanmıştır. Bu uygulamanın sebebi, avukatların yurttaşlara

ait bir takım özel bilgi ve sırları uhdelerinde bulunduruyor olmalarıdır. Dolayısıyla bu uygulama ile esasen yurttaşların hak ve yararları koruma altına alınmıştır.

Avukatlığın kamu hizmeti olarak tanımlamasının bir sonucu olarak mevzuatımızda şöyle bir hüküm de mevcuttur: Avukatlara karşı, görevlerini ifa etmeleri sırasında veya görevlerinden ötürü işlenen suçlarda sanıklar, aynı suçu hakim ve savcılara karşı işlemiş gibi cezalandırılırlar.

İl Baro Başkanları, o ilin; Türkiye Barolar Birliği Başkanı, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının tâbi olduğu protokol sırasını, eş konumla paylaşırlar.

Avukatlara bu tür üstün hak ve yetkiler tanınırken, sorumluluk hukuku yönünden bir takım ağır uygulamalar da getirilmiştir. Örneğin bir avukat, müvekkili adına elde ettiği maddi bir varlığı teslimde gecikir veya teslim etmezse, avukat olmayan bir vekilden farklı olarak, devlet memuru gibi değerlendirilir ve güveni kötüye kullanma suçundan daha ağır yaptırımları olan zimmet suçuyla yargılanır ve cezalandırılır.

Bugün Türkiye’de 79 il barosu vardır ve bu barolara kayıtlı 92.000 civarında avukat görev yapmaktadır. Bu 79 İl Barosunun çatı kuruluşu Türkiye Barolar Birliği’dir. Türkiye Barolar Birliği’nin Yönetim Kurulu Başkan ve üyeleri, Disiplin kurulu ve Denetleme Kurulu üyeleri; il barolarının üye sayısı ile orantılı olarak seçtikleri delegeler tarafından seçilip 4 yıl süreyle görevlendirilmektedir. İl Barolarının kurulları ise iki yılda bir tüm üye avukatların katıldığı seçimlerle belirlenmektedir.

Kamu kurumlarında personel olarak istihdam edilen avukatlar hariç, Türkiye’de Barolara ve dolayısıyla Barolar Birliği’ne kayıtlı olmayan avukatlar görev yapamazlar ve “avukat” sıfatını kullanamazlar. Bu durum, Barolar ve Barolar Birliği’ni örgütsel anlamda güçlü kılan ve aynı zamanda avukatların etkin öz denetimini sağlayan bir uygulamadır.

Merkezi Ankara’da olan Türkiye Barolar Birliği, bütün baroların katılmasıyla oluşan tüzel kişiliğe sahip kamu kurumu niteliğinde bir meslek kuruluşudur. Avukatlık mesleğinin etkinliğini artırma ve amaca uygun işleyişini sağlamak üzere, yönetmelik ve yönergeler hazırlayıp uygulamaya koyma yetkisine sahip olan Türkiye Barolar Birliği, aynı zamanda bütün avukatların uymasının zorunlu olduğu meslek kurallarını da belirler ve uygulanmasını denetler.

Hukuk Fakültesi mezunlarının avukatlık mesleğine kabulü ve gerektirici nedenlerin ortaya çıkması halinde meslekten çıkarılmalarını ve yasaklanmalarını, İl Barolarının yetkili kurulları yapar ve Türkiye Barolar Birliği’nin onayına sunarlar. Bu konulara ilişkin olarak il barolarının verdiği kararlara itiraz edilmesi durumunda, itirazı inceleyip karara bağlama yetkisi de Türkiye Barolar Birliği’ne ait bir görev ve yetkidir. Benzer şekilde İl Baroları Disiplin (Etik) Kurullarının avukatlar hakkında verdiği kararların itiraz mercii de Türkiye Barolar Birliği Disiplin Kurulu’dur. Türkiye Barolar Birliği Yönetim ve Disiplin Kurullarının verdikleri kararlar kesin ve bağlayıcı olup, bunlara karşı ancak dava açılabilir.

Taktir edileceği üzere kurumsal bir yapının etkinliği, hukuksal güvenceler yanında mali güç ve özerkliğe sahip olmasına da bağlıdır. Bu konuda Türkiye Barolar Birliği'nin girişimleri sonucunda, avukatların vekaletname sunarak yaptığı iş ve işlemlerde vekalet pulu uygulaması kanunlaştırılmıştır. Buna göre avukatlar, vekaletname sunarak yaptıkları her bir dava, iş ve işlemde vekaletnameye baro pulu yapıştırmak zorundadır. Şu an itibariyle 6.5 TL. olan baro pul bedelleri, Türkiye Barolar Birliği'nde toplanmakta ve bu bedellerin önemli bir bölümü stajyer avukatlara çok uygun koşullarda kredi olarak verilmektedir. Geri kalan bölümü de avukatlık hizmetlerinin en iyi şartlarda sürdürülebilmesi için, belli esaslar çerçevesinde Türkiye Barolar Birliği'nin harcamalarına ve il barolarına tahsis edilmektedir. Toplamda önemli miktarlara ulaşan bu gelirler, avukatlık mesleğinin gelişimi ve prestiji bakımından çok yararlı hizmetlere imkan sağlamaktadır. Ayrıca, çok iş yapan avukatın çok, az iş yapan avukatın az miktarda katsını sağlayan bu uygulama, adaletli bir çözüm olarak da avukatlarca benimsenmiştir.

Avukatlık örgütlerinin bütünselliği ve güçlü konumlarının bir yansıması olarak, Türkiye'de "Avukatlık Hukuk Mevzuatı," verdiğim örneklerden de anlaşılacağı üzere ileri bir düzeyi temsil etmektedir. Ne var ki ciddi sıkıntılarımız da yok değildir. Avukatların ve Avukatlık örgütlerinin; hukukun üstünlüğü, insan hakları ve demokrasinin ödünsüz uygulanması konusunda sergiledikleri dirençli tavır, çoğu zaman siyasi otoriteyi rahatsız etmekte ve fiili engellemelere sebebiyet vermektedir. Bu anlamda en güncel sorunumuz şudur: Son yıllar itibariyle Türkiye'de maalesef hiçbir kalite standardı gözetilmeksizin çok sayıda hukuk fakültesi açılmış ve bu fakülteler çok sayıda mezun vermektedir. Daha kötüsü hukuk fakültelerinden mezun olan her bir kişi, bir sınava tabi olmaksızın avukat olabilmektedir. Bu durum avukatların kalite standardının düşmesine neden olduğu gibi, mesleğin sosyal ve ekonomik geleceğini de tehdit etmektedir. Tüm engellemelere rağmen, şu günlerde Türkiye Barolar Birliği'nin öncülüğünde bütün barolar, bu sorunun çözümü için çetin bir mücadele vermektedir.

Benzer sorun, mevzuatın avukatlara tanıdığı hak ve yetkilerin kullanılmasında, siyasi otoritenin bir takım fiili engellemeleriyle de yaşanmaktadır.

Bütün bunlara rağmen Türkiye'de avukatlığın anlam ve sorumluluğunun bilincinde olan avukatlar ve onların kurumsal örgütleri vardır. Ve bu örgütler, demokrasinin işlemesi, hukukun üstünlüğünün ödünsüz uygulanması ve her alanda insan haklarının tahakkuku adına tarihi bir mücadelenin içindedirler...

Avukatlık mesleğinin evrensel ilkelerinin; ortak iradeyle tanımlanması ve Dünya kamuoyuna duyurulması ve her bir dost ülkede bu ilkelerin geçerli olması adına, Türkiye Barolar Birliği olarak her tür işbirliğine, görev ve sorumluluğa hazır olduğumuzu bilgilerinize iletmek isterim.

Beni dinleme zahmetine katlandığınız için, hepinize teşekkür ve saygılarımı sunarım.

Av. Kürşat KARACABEY

Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulu Üyesi